

O aktualnych wybranych problemach na rynku usług finansowych (od redaktor prowadzącej)

Przedstawiamy Państwu siódmy w tym roku numer iKAR-a poświęcony rynkowi finansowemu, który jest istotnym elementem nie tylko systemu finansowego, krajowego i unijnego, lecz także gospodarki. Rozważania podjęte przez Autorów poszczególnych artykułów koncentrują się na aktualnych problemach i wyzwaniach tego rynku z perspektywy usług finansowych świadczonych przez instytucje finansowe i związanego z tym ryzyka, a także wobec konieczności zapewnienia skutecznej i efektywnej ochrony, związanej m.in. z dynamicznym rozwojem nowych technologii i ich upowszechnieniem w tych usługach.

Niniejszy numer zawiera sześć artykułów naukowych, dwa przeglądy orzecznictwa (sądowego i Prezesa UOKiK) oraz dwie recenzje książek. Jest to pierwszy numer iKAR-a dedykowany rynkowi finansowemu, jednak w każdym następnym roku planowane jest cykliczne wydanie, które będzie tę problematykę podejmowało. Tym razem Autorzy prezentują aktualne problemy i wyzwania stojące przed świadczeniem poszczególnych rodzajów usług czy oferowaniem produktów finansowych, jak chociażby rachunki bankowe, usługi płatnicze, leasing, usługi ubezpieczeniowe, inwestycyjne, kryptowaluty i obligacje.

Obszar świadczenia usług finansowych i zawierania umów z klientami, a zwłaszcza konsumentami, objęty jest ryzykiem braku zgodności z różnymi regulacjami ochronnymi, których celem jest zabezpieczenie interesów słabszej strony, a które podlegają także dynamicznym zmianom, z uwagi na rozwój tego rynku, obecność nowych technologii, pojawianie się nowych usług i podmiotów na nim. Zagadnienie to jest nadal istotnym problemem w skali ogólnoswiatowej, ze względu na skalę nadużyć instytucji finansowych i ryzyko braku zgodności z prawem ochrony konsumenta, jak również ryzyko związane z coraz większym upowszechnianiem się na tym rynku nowych technologii czy zawieraniem umów on-line.

Wszystkie artykuły naukowe zamieszczone w niniejszym numerze iKAR-a mają zatem charakter szczegółowy w tym sensie, że każdy z nich dotyczy konkretnego rodzaju usługi finansowej, a nawet wybranych problemów z nimi związanych. Nie zabrakło w nich również aktualnych wątków z zakresu szeroko rozumianego prawa konsumenckiego, czy szerzej – prawa ochrony klienta na rynku finansowym i finansów konsumenckich.

W artykule otwierającym Iwona Dorota Czechowska i Weronika Kuśmierska podejmują problem uwarunkowań decyzji młodych klientów na rynku usług finansowych w odniesieniu do rachunków bankowych. Uznając tę grupę odbiorców usług bankowych za istotną, atrakcyjną i przyszłościową dla banków. Autorki, na podstawie przeprowadzonej analizy oferty rynkowej banków, poszukują odpowiedzi na pytania: jak wygląda oferta rachunków bankowych dedykowanych młodym klientom; czy jest ona dostosowana do potrzeb tej grupy oraz czy i w jaki sposób jest zróżnicowana?

W kolejnym artykule Bartosz Wyżykowski przedstawia sytuację użytkowników usług płatniczych i ich dostawców w kontekście sporów powstających między nimi na tle przeprowadzania

transakcji płatniczych oraz rozkładu ryzyka i odpowiedzialności z tytułu nieautoryzowanych transakcji płatniczych. Autor dokonuje analizy tego problemu w świetle najnowszego orzecznictwa polskich sądów powszechnych w tym obszarze.

W trzecim z kolei artykule, autorstwa Stefanii Yerka, dokonano analizy zagadnienia występowania interesu ubezpieczeniowego w umowach ubezpieczenia dotyczących przedmiotu umowy leasingu, co wynika z powszechnego, w aktualnej praktyce rynkowej, stosowania konstrukcji ubezpieczenia na cudzy rachunek w przypadku ubezpieczenia rzeczy stanowiącej przedmiot leasingu. Ze względu na specyficzne ukształtowanie praw i obowiązków stron umowy leasingu i pojawiające się wątpliwości co do konstrukcji umowy ubezpieczenia w takich przypadkach, Autorka bada kwestię istnienia interesu ubezpieczeniowego dla każdej ze stron umowy leasingu.

Następnie Piotr Gałązka prezentuje plany podniesienia poziomu ochrony konsumenta jako inwestora detalicznego w prawie Unii Europejskiej w świetle zapowiedzi Komisji Europejskiej nowych prac legislacyjnych w tym obszarze. Analizując wcześniejsze raporty, a także rozwiązania krajowe w niektórych państwach członkowskich UE, dokonuje on ich oceny przez pryzmat dotychczasowych postulatów w zakresie zmian w przepisach, wskazując najistotniejsze potrzeby i problemy, jak: uproszenie aktów prawnych w UE dotyczących inwestorów detalicznych, podniesienie transparentności w zakresie opłat oraz zapewnienie wiarygodnego doradztwa inwestycyjnego o wysokiej jakości.

Kolejne opracowanie autorstwa Justyny Ziobrowskiej-Sztuczki dotyczy mocnych i słabych stron inwestowania w kryptowaluty oraz wskazania perspektyw dalszego rozwoju rynku kryptowalut na świecie. Przeprowadzone przez Autorkę analizy wskazują, że inwestowanie w kryptowaluty jest ryzykowne, ale jednocześnie daje potencjalnie duże szanse na wysoki zwrot z inwestycji, choć nie są odpowiednie dla każdego inwestora.

Paweł Czaplicki w ostatnim z artykułów naukowych prezentuje zagadnienie tokenizacji obligacji w Polsce. Zjawisko tokenizacji w obrocie gospodarczym zyskuje coraz większą popularność i zainteresowanie w odniesieniu innych aktywów, niż tylko waluty cyfrowe, w tym także papierów wartościowych, dlatego Autor podejmuje analizę regulacji prawnych zawartych w ustawie o obligacjach pod kątem możliwości tokenizacji obligacji w Polsce.

W ramach przeglądu prawa i orzecznictwa Łukasz Wroński dokonuje przeglądu i omówienia wybranych orzeczeń sądowych dotyczących rynku finansowego, wydanych w pierwszej połowie 2022 r. w ramach kontroli decyzji Prezesa UOKiK w sprawach praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. W opracowaniu przedstawiono najistotniejsze motywy rozstrzygnięć Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Sądu Apelacyjnego w Warszawie oraz Sądu Najwyższego, które zostały zaprezentowane według kluczowych zagadnień problemowych, jak: przedterminowa spłata kredytu konsumenckiego, reklamy kredytu konsumenckiego, wprowadzanie konsumentów w błąd w zakresie obligacji korporacyjnych, zastrzeżenie pełnomocnictwa we wzorcu umowy, aneks jako wzorzec umowy.

Edyta Rutkowska-Tomaszewska i Artur Zwaliński dokonali natomiast przeglądu decyzji Prezesa UOKiK wydanych w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 roku w sprawach naruszenia zbiorowych interesów konsumentów oraz stosowania niedozwolonych postanowień umownych we wzorcach umów. Zostały one w szczegółowy sposób zaprezentowane w ramach obu kategorii decyzji według wiodących problemów szczegółowych. W zakresie stosowania klauzul

niedozwolonych z podziałem na decyzje dotyczące opłat alokacyjnych stosowanych w umowach ubezpieczeń na życie z funduszem inwestycyjnym UFK, ale także śmierci współposiadacza rachunku we wzorcach umów rachunku bankowego oraz wykonywania zleceń w obrocie na rynku instrumentami OTC. Decyzje dotyczące naruszeń zbiorowych interesów konsumentów zostały zaś omówione w podziale na dotyczące umów kredytu konsumenckiego, nieuczciwych praktyk rynkowych wprowadzających w błąd oraz informowania konsumentów o kursie walutowym przy rozliczaniu bezgotówkowej transakcji w walucie obcej.

W numerze prezentujemy również dwie recenzje ciekawych monografii dotyczących problematyki rynku finansowego. Mamy nadzieję, że lektura recenzji zachęci Czytelników do głębszego zapoznania się z nimi. Jedna z nich, sporządzona przez Iwonę Dorotę Czechowską, dotyczy pracy zbiorowej pod redakcją Krzysztofa Waliszewskiego, *Finanse osobiste*, wydanej w Wydawnictwie PAN w 2022 roku. W monografii tej Autorzy przedstawiają aspekt pojęciowy finansów osobistych oraz szeroki kontekst ich funkcjonowania, koncentrując się na takich problemach, jak zachowania inwestycyjno-oszczędnościowe i kredytowe gospodarstw domowych w perspektywie problemów z inflacją, opodatkowanie, transfer międzypokoleniowy czy ochrona klienta nieprofesjonalnego na rynkach finansowych i jego bezpieczeństwo, edukacja finansów i nowe technologie.

Druga z recenzji autorstwa Krzysztofa Waliszewskiego odnosi się do monografii zbiorowej pod redakcją Piotra Łasaka, *Tożsamość banków wobec rozwoju technologii finansowych*, wydanej w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego w 2021 roku. Jej Autorzy, będący członkami Studenckiego Towarzystwa Ekonomicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego (STE UJ) oraz pracownikami Instytutu Ekonomii, Finansów i Zarządzania na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej Uniwersytetu Jagiellońskiego, prezentują trzy aspekty badanego problemu: wpływ technologii finansowych na poszczególne części modelu operacyjnego banku; mechanizmy przekształcania banków z podmiotów tradycyjnych w podmioty cyfrowe; społeczne aspekty związane z procesami digitalizacji usług bankowych (np. finansowanie społecznościowe, inkluzja finansowa). Przedmiotem ich refleksji jest proces możliwej utraty tożsamości tradycyjnych banków na skutek dynamicznego rozwoju i zaangażowania technologii finansowych w działalność tych instytucji.

Szerokie spektrum treści opracowań i ich bogactwo pozwala twierdzić, że mogą Państwo jako użytkownicy usług finansowych odnaleźć w tym numerze wiele inspirujących do dalszych badań myśli, ale przede wszystkim użytecznych uwag i informacji. Pozostaje mi mieć taką nadzieję i życzyć wszystkim Czytelnikom ciekawej lektury.

Wrocław, 31 grudnia 2022 r.

dr hab. Edyta Rutkowska-Tomaszewska, prof. UWr
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytetu Wrocławskiego
ORCID: 0000-0001-9359-7034